D802-3

DOHÁNY-TERMESZTÉSRŐL

VALÓ

D802-3
Duplum

RÖVID OKTATÁS

MELLY

A' NEMES MAGYAR-HAZA, - ÉS GALÍTZIABÉLI DOHÁNY-TERMESZTŐK KEDVEKÉRT KI-BOCSÁTATOT.

M. KIR. MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM KÖNYVTÁRA.
SZÁM.
M. KIR. MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM KÖNYVTÁRA 1896
VÉGREHAJTVA VÁRMEGYEI LEVÉLTÁRI HIVATALA

BUDÁN,
A' Pesti Királi Fő Oskolák betűivel
1790*dik* Esztendőben.

A m. kir. mezőgazd. múzeumnak
ajándékúl adta:
Keszeven vm
1901 okt-

LELT. 1963
LELTÁRI SZÁM:
25.743
25.743

ELŐ JÁRÓ BESZÉD.

Valamint a' nemes Magyar-Orſzági, úgy a' Galíziabéli Dohány-termeſztő Jobbágyok hála adó ſzivel méltán köſzönhetik a' moſt ditsőségeſſen uralkodó *Felséges Fejedelem* kegyes és ſzorgalmatos atyai gondviſelésének, hogy orſzágaiban a' Dohány-termeſztésnek haſznoſſabb előmozditáſa kedvéért olly oktatáſt adatot elejekbe, melly által kétség kivül fáradságos Munkájoknak bővséges jutalmát véendik, hogy ha azt jol eſzekbe vévén, és meg-tartván, a' ſzerént a' Dohány-termeſztés körül ſzükségképpen elő fordulandó

Múnkálódáſaikat ſzorgalmatoſſan elfogják intézni.

Melly jelenvaló Oktatásból éſzre vehetik a' Majoroskodó Jobbágyok a' Dohánynak nem tsak az eddig való termeſztésébe bé gyökerezett viſzſza-éléſeket, és fogyatkozáſokat, mellyek nagy réſzét fáradságos Munkáiknak haſzontalanná téſzik vala, hanem azon fellyül a' ma haſznos módot-is meg-tanulhatják, miképpen termeſztheſſenek magoknak több, és jobb nemű Dohányt, hogy azért bé-véendő pénzbéli jövedelmeiket annál bizonyoſſabban ſzaporíthaſsák.

ELSŐ TZIKKELY.

Fogyatkozások, és viſzſza-éléſek, mellyek Magyar- és Galitzia Orſzágokban a' Dohány Termeſztésének Elömozdításában tapaſztaltatnak.

§. 1.

Meg történik gyakorta, hogy a' Dohány Mag igen késöre hagyattatik a' Derék ſzáron, és pedig el-annyira, hogy a' leg kiſſebb illetés által-is hövelyéből kidöl; a' honnét az következik: hogy az ollyatén hövelyeſtöl le-eſett magnak ereje megtsükken, mivel hogy a' földre eſett hövelynek a' ma kisded rejtekeiben meg-akadván a' földtől vett nedveſség által annak ereje réſz ſzerént a' hövely, réſz ſzerént pedig a' Szárnak húſoſságába viſzſza ſzivattatik.

Hogy ha mind azon által az illyetén mag hövelyéből ki fejtetvén az el-vetésre rendeltetik,

az immár mind nehézségében, mind pedig erejében meg-fogyatkozván, sovány, és erőtlen lévén, el-vetése után vagy éppen ki-nemkél, vagy pedig igen erőtlen, és roskadó Palántákat botsát magából.

Hasonló következése vagyon az illyatén Magnak-is, melly vagy nedves, vagy dohos helyeken, vagy pedig tovább az illyan rejtekekben tartatik, a' mellyekhez vagy igen mértékletlen, vagy éppen semmi szellő nem férkezhet.

§. 2.

Sokszor a' Dohány mag a' nélkül, hogy a' Tartománynak helyheztetése, és az Ég némelly Részeinek (*Klimának*) tulaidonsága tekéntetben vétetik, vagy igen korán, vagy igen későn, és mindenkor ugyan csak azon egy ágyba vettetikel. - A' honnét végtére az származik, hogy gyakorta az első Palánták a' korabéli vetés, és a' meleg ágyaknak hideg ellen való elegendő védelmezéseik fogyatkozása miat el-fagynak. Hogy ha pedig ellenben igen későn, a' vagy csak akkor, a' midőn már a' korabéli Palánták el-fagytak, a' mag el-vettetik, az igen későn kél-ki; következő képpen az illyetén későn vetett magnak Palántáit a' majoroskodó Jobbágy akkor kéntelenétetik el-ültetni, a' midőn mar a' napnak derék nyári melege a' földet égeti. Lehetetlen tehát, hogy az illyetén későn keltt, 's által ültetett gyönge Palánták a' sütő hévségtől rövididő mulva el-lankadván, vagy tellyességgel ki-ne szá-

ſzáradjanak, vagy pedig, ha ambár ſzorgalmatos eſtvéli öntözés által meg-gyökereſednek, és nevelkednek-is, annak idejében tökélletes Értségre juſſanak; 's igy tehát a' Leveleik már meg-nem érhetvén, többnyire csak zölden, és éretlenül törettetnek-le ſzárajkról.

Már pedig ki reménlheti, hogy az illyen hibás, és fogyatkozott Levelű Dohányal haſznos kereskedéſt leheſſen fel-állitani? söt inkább az illyetén gondatlan Dohány-Termeſztésből közönségeſſen a' ſzokot következni; hogy mind a' mellette tett faradságok, mind pedig az által okozott költségek gyümöltstelenekké lettek. Haſonló következéſt lehet akkor-is tapaſztalni, a' midőn a' mag minden eſztendőben több, különös, és új ágyakba, 's az időnek külömb-féle réſzeiben el-nemvettetik; mivel hogy a' földi Balhák, mellyek közönségeſſen a' Palántáknak igen ártalmaſak, a' régi ágyban magoknak féſzket vervén, az ismit oda vetett magnak Palántáját meg-emészték, és *máſodſzor*: mivel különös időkben több ágyak bé-nem vettettek, mellyekből már a' mezőben hideg által meg-vett Palántáknak üresűlt helyeit ismit újra bé-tölteni leheſſen.

§. 3.

Vagynak némelly Dohány Termeſztők, a' kik elegendőnek állitják lenni, hogy ha azt a' földet, mellyben a' Dohány Palánták el-ültettetnek, eſztendő által egyſzer fel-ſzántják, vagy felkapálják a' nélkül, hogy a' földet meg-ganéjoz-

zák; sött a' mi több: ambár a' vizet közel érhetik, mind az által az el-ültetett Palántát megöntözni tellyeſséggel el-mulaſztják.

Innét vagyon tehát, hogy az ollyan darabos, és nyers föld éretlen, izetlen, nem tekéntetre való, 's következendő képpen nem-is ſokáig állandó Dohányt gyümölcsöz.

Azon feljúl még az a' fogyat kozás-is tapaſztaltatik: hogy, mivel az ollyatén föld rendes barázdákra fel-nem vétetik, ágyakra el-nem oſztatik, a' Palánta meg-nem kapáltatik, és fel-nem töltetik, meg-történik, hogy némelly esős eſztendőben egéſzſzen ki-ázik, vagy a' zápor eső által el-moſattatik, a' vagy pedig a' ſzél által gyökereſtől ki-ſzaggattatik.

§. 4.

Alig hogy a' Palánta egyſzer meg-kapáltatot, és netaláltán már annyiſzor az első leveléig fel-is töltetet, a' gyom, mellyet többnyire ſokan gyomlálatlanúl hagynak a' földben, annyira elſzaporodik, és erőt véſzen, hogy a' Dohány Palántákat éltető nedveſségektől nem csak maid egéſzſzen meg-nem foſztja, sött azon fellyúl annyira el-nyomja, hogy magok a' Dohány Palánták-is a' gyomhoz haſonlóknak látſzattaſſanak lenni.

§. 5.

§. 5.

A' mind eddig gyakoroltt Dohány Termeſztésben faradozó gazdák azokat az új hajtáſokat, (az úgy nevezett *tsemetéket*, vagy *fatjakat*) mellyek a' Derék-Szárnak gyökereiből fel-ſerdálnek, nem külömben azon új ſakadékokat (az úgy nevezett *hónaljakat*) mellyek a' Levelek közöt nevekednek, ki-irtani, és ki-tépni ſokan ſzükségtelennek tartják lenni; valamint-is a' kelleténél több Leveleknek a' ſzárról való le-tépésében, és a' Paránta Hegyének, minek előtte virágozzon, le-fejezésében igen gondatlanok; holott az terméſzet ſzerént bizonyos, hogy az e' féle vendég növevények a' ma haſznos nedveſségből, melly a' gyökérből a' Szárba fel-ſzívárkozik, hogy onnét a' Leveleknek gazdagabb gyarapodáſokra magát el-oſzſza, nagy réſzt ſzívnak magokhoz, és pedig el-annyira, hogy végtére a' Levelek nagy hátramaradáſt ſzenvednek a' növésben, következendőképpen ſem erejekben, ſem Vaſtagságokban, ſem pedig ſzéleſségekben, és hoſzſzaságokban nem válhatnak ollyanokká, a' minéműekké lettek volna, hogy ha az elegendő képpen ſzükséges nedveſségektűl meg-nem foſztattak volna.

§. 6.

Sokan a' Dohány Termeſztők közűl a' Levelek meg-érésében, és azoknak le-ſzaggatásában-is vigyáztalanok, mivel hogy nagyobb réſzűl ha némelly Levelek kezdenek sárgúlni, azokat a' ma zöldekkel, és éretlenekkel minden külömbözés

nélkül le-fzaggatják, Ez illetén vigyaztalanságból az következik; hogy az éretlen Levelek utóbb-is csak Zöldekké maradnak, rothadni fognak, kietlen illatúak léfznek, melly büdöfségekkel a' jó Leveleket-is meg-veſztegetik, és ambár az egéſz Dohány meg-nem romlik, mind az által az illyen elegyétett jóſzágot leg ótsóbb áron-is alig lehet el-adni, holott másként a' leg jobb nemű Dohánynak árán el-adathatot volna.

§. 7.

Sokan hibáznak abban-is, hogy valamint a' Levelet ſzárárol le-tördözik, azt legottan olly formán a' Zſinórra fúzik a' nélkül, hogy azt előbb rakásra rakták volna a' nyerſeſségnek meg-eméſztéſe, és az első kelésnek kedvéért.

Ez illyetén el-hallaſztás fő-képpen a' kövér Leveleknek általjában ártalmas; 's innét következik, hogy az ollyan Levelek nem-is tartóſſak, mivel hogy nem csak a' leg kiſſebb külső Szárazság, de a' nedveſség-is ártnékiek; ſoha meg ſem-is nyerik a' ma fűſzerſzámos kies illatot, melly a' jó Dohánynak egyébként tulaidona ſzokot lenni.

§. 8.

Némelly Dohány Termeſztők a' Dohány Levelek fel-fűzéſeiben-is külömbféle hibákat ejtenek, mivel hogy azokat igen ſzoroſſan fúzik öſzve a' Zſinórokra, mellyeket annak utánna vagy a'

Sövé-

Sövényekre, és más egyéb kerteléſekre, vagy pedig az eſztre alá a' ház falaira ki-aggatván arról nem gondoskodnak, hogy azokat több ízben egyik réſzről a' máſikra forgaſsák, vagy pedig a' sűrőn fel-fűzött Leveleket egymástól tágitsák. Az e' féle Gondatlanság végtére azt okozza, hogy a' sűrőn fel-fűzött, és a' sövényen, vagy kerteléſen fekvő Levelek ide 's tova meg-penéſzledvén, és rothadni kezdvén, végtére azoknak nagyobb réſze egéſzſzen meg-romlik. A' mi pedig még tovább a' Zſinórra fűzött Dohánynak a' ház födél-vagy annak ki-tsüggő reſzei-az az: az eſztre alá való aggatását illeti, ebben-is hibáznak a' Dohány Termeſztők, hogy ha olly tájra aggatják, a' hová a' füſt könnyen bé hathat, következendőképpen ezt a' Dohány magához ſziván, meg-orvoſithatatlanúl meg-tartja magában, és igy végső képpen az el-rendelt haſzon vételre általjában alkalmatlanná válik.

Nem kevés ártalmára vagyon a' ki-aggatott Leveles Dohánynak az-is, hogy ha a' ſzabad Levegő ég alá ki-függeſztetvén az esőtől meg-ázik, és a' ſzéltől meg-rongyoltatik.

§. 9.

De még akkor-is találtatnak a' Dohányal majoraskadó Gazdáknál némelly viſzſza-élések, a' midőn ők azt a' Zſinórokról le-vonják, tsomókba kötözik, és az el-adás idejének el-jöveteléig bé-takaritják; mert némellyek a' Leveles

Do-

Dohányt már tiſzta, már meſterségeſſen kéſzültt vízzel, némellyek pedig éppen ollyannal-is, a' mellyben ſzalmával fedezett Gunyhóknak fedelei áztak, és mosódtak, réſz ſzerént a' Zſinóron, réſz ſzerént pedig annak arról le-vételekor ſzokták meg-önözni, abban a' vélekedésben lévén, hogy e' képpen a' Leveleket egy réſzént könnyebben lehet tsomókba ſzállitani, más réſzént pedig hogy azoknak ez által tetſzetőſſebb sötét barna ſzint adhatnak. Mind az által az e' féle tsalatkozó vélekedéſt könnyen fel-lehet fedezni; mert ellenben az illyetén kéſzület által ſokat veſzt a' Dohány az ö terméſzet ſzerént való Jóságából; és ugyan innét neveztetik az ollyatén Dohány *vízi Szeplősnek*, melly hiba az el-adásban gátoltatja ötet annyival-is inkább, mivel hogy azon fellyül kietlen ſzagot-is foglal magában, az eretskéi, és tsutái nedveſſen maradnak, porhanyóvá, és töredékennyé léſz', a' penéſzledésre hajlandó, végtére rothadni indúl, és nem-is állja ki, hogy egy Orſzágból a' máſikba vízen viteſſék.

Ellenben találtatnak némellyek, nevezeteſſen pedig Nemes Magyar Orſzágban *Pèrs* tájàn a' Dohány bánásában olly viſzſza élők, a' kik a' moſt elő hozott nedvesétéſen kivül, hogy a' tsomóba ſzállitatott Levelek annál ſzéleſſebbeknek, és hoſzſzabbaknak látſzattaſſanak lenni, mint ſem a' terméſzet nevelte, a' rövidebb, és keskényebb Leveleket ide 's tova a' tsomó közepébe azoknak végeivel, és ſzéleivel ki álló formán el-ſzokták intézni. Mind az által az illyetén tsalárdság által-

is

is következett kár ugyan csak a' furtsálkodó Gazdának nyakába szakad; mert mivel az illy formán el-intézett némelly apróbb Leveleknek csutái a' csomónak közepette feksznek, nyilván való, hogy a' többi Levelek a' mazoknak csutájában viszsza maradott nedvességet magokhoz szivják; mellyből az következik: hogy az ollyan csomó megpenészül, meg-dohosodik, végtére az el-adásban reménlett érdemét-is el-veszti.

§. 10.

Hasonló jutalmát veszik csalárdságoknak az ollyan Csalók-is, kik a' Dohány Palántának szárát a' Levélnek csutájához daraboszan le-tördözik, rosz, éretlen, zöld, vagy rothadt Leveleket a' Csomónak közepébe raknak; a' csomókat vastag csádéval, és szalmával által-kötik; és mind ezeket egyedül csak azért cselekeszik, hogy a' mázsára vetett Bál többet nyomjon: Végtére szinte úgy történik azokkal-is, a' kik a' Dohány Bálhoz nehéz fából faragot Létzeket vésznek, mellyek sokszor (a' mint *Szeged* táján egy Bál Dohánynak nehézségére a' Bál létzeket 12. fontba szokták bévenni) nem csak annyit nyomnak, de 20 és még több fontokkal-is fellyül halladják.

Mind az által ugyan csak az illyetén csalásokban-is, a' mint már felljebb elő adatot, ismit maga a' Dohány-Termesztő károsodik; mert a' Dohánynak meg-vételében mindenek szorgalmatossan meg-visgáltatnak, és csak a' szerént szabat-

battatik a' Dohánynak az ára-is, a' minémű jóságban, és tökélletességben találtatot.

Az tehát, a' ki a' maga Dohányát tiſztán tartotta, a' többi elegyétettől meg-külömböztette, és minden tsalás nélkül Pálba rakta, bizváſt várhatja, hogy az e' féle Dohány mint első rendű leg-jobb áron fog meg-vétetni; a' midőn ellenben más magának tulajdonitsa, hogy ha az ő tiſztátalan, válogatatlan, meg-veſztegetett, gazos, és a' meg-vételkor elő venni ſzokott kihányásban bizonytalan ſokaságú Dohányának el-adásában hátráltatik, és annak reménlett árában károſodik.

MÁSO-

MÁSODIK TZIKKELY

A' Dohány magnak el-vetéséről mind az ideig, még annak Palántái el-nem ültettetnek.

§. 1.

Az időt, mellyben a' Dohány magot kelleſsék a' földbe vetni, általjában minden Tartományokra, és vidékekre való nézve nem lehet olly könnyen el-intézni; arra való nézve mind egy egy Tartomány Vidékének hellyheztetését tekéntetbe kell venni, hogy ha itt, vagy amott (felényire ſzólván több hátra hagyott eſztendőknek) a' kikelet vége felé több, vagy kevesebb Derek, és fagyok ſzoktak é tapaſztaltatni.

Az ollyan Tartományokban, és Vidékekben, mellyek felet az Égnek Réſze (Klima) mértékletes, a' Dohány magot már Böit más Havának (Martius) elején el-lehet a' földbe vetni; ellenben a' hideg Tartományokban ſzükséges, hogy az el-vetés 4 vagy 6 héttel későbben vitetődjek végbe.

Igaz ugyan, hogy a' hideg Orſzágokban-is a' meleg Ágyak által korán leheſſen a' Dohány Palán-

Palántákhoz jutni; de mivel ezek a' késő fagyok miat a' mezőre bátran által nem ültettethetnek, igy tehát tovább maradván a' meleg ágyban annyira fel-nőnek, hogy az ültetésre általjában alkalmatlanokká válnak.

Mind az által az, a' kinek tágos kertje, és elegendő meleg ágyai vagynak, helyesſen tselekeſzi, hogy ha (légyen bár a' Tartomány Vidékének akar minémű tulajdonsága) négy külömbözö időkben, úgy mint: Bőit-más-Havának (Martius) elején, és közepén; nem külömben Sz. György Havának (Aprilis) elején, és közepén azokat Dohány maggal bé veti.

Az e' képpen el-intézett majoroskodásbol a' Dohány Termeſztőre e' következendő haſznok hárulnak:

a) A' kertbéli Palánták, hogy ha a' ki-kelet ſzeléd, és állandós voltával kedveskedik, korán el-palántáltathatnak.

b) A' héves éjtſzakák, és elegendő hármatok miat nem ſzükséges, hogy a' mezőre ültettetett Palánták öntözteſſenek.

c) Előbb jutnak felényi növéſekre, hogy ſem az égető nyári meleg árthaſſon nékik, mivel hogy már elegendő erősséget kaptanak, és tulaidon Leveleikkel ſzáraik körül a' földet bé-borétván, azt árnyékban tartják.

d) A'

d) A' korább által-ültettetett Palántáknak Levelei előbb-is meg-érnek, következendőképpen a' bé-takarítás idején nem kéntelenétetik a' Dohány Termeſztő annyi zöld, és nem haſznra való leveleket el-hagyni, mellyek hogy ha a' jol meg-ért Levelekkel egybe elegyétetnének, azokat-is meg-veſztegetnék, vagy leg-alább nem olly betſeſsé tennék, mint akkor lennének, ha ezek nélkül bé-takarítatnak.

e) Sokkal könnyebb, (a' mint tovább megfog mutattatni) hogy ha a' Leveles Dohány addig, még az idő kedvez, a' Zſinórokon megſzáríttatik, és tsomókba ſzállíttatik, mint ſem hogy azzal a' majoroskodó Gazda nedves időkben egéſz ősz, és Tél által leg-nagyobb ártalommal ide 's tova hurtzolkodjék; és végtére

f) Akkor leg-inkább haſznos a' Dohány magnak külömbféle időkben való földbe vetéſe, a' midőn valamelly ártalmas időnek eſete által az elsőben, vagy máſodſzor el-ültettetett Palánták ki-veſzvén, azoknak ki-veſzését ismit új Palántáknak által-ültetésével helyre lehet hozni.

§. 2.

A' meleg ágyak, mellyekbe a' Dohány mag el-vetendő, ſzükséges, hogy a' kertben valamelly épületnek háta meget, vagy pedig valamelly Halmotska alá Dél felé helyhezteſſenek;

mellyeket-is két féle képpen lehet el-készéteni; és ugyan *előszer:*

A' meleg Ágyakat körös körül Deszkákkal kell bé-kereteni azért, hogy annak idejében, ha a' szükség úgy hozza magával, azokat Üveg-Táblákkal, vagy olajba mártott Papirossal, avagy pedig Deszkákkal, gyékénnyel, vagy Zsup szalmából tsinált fedelekkel bé-lehessen takarni. *Másodszor:*

A' meleg Ágyat minden Deszka kertelés nélkül szabadon lehet hagyni, és tsak akkor, minek utánna már a' Dohány mag el-vettetett, azt Ágas bogas vékony ágatskákkal kel bé-fedni, hogy a' baromfi az ő szokott vakartsálásával az oda vetett magnak ne árthassan.

Többnyire ez, vagy a' ma más egyéb meleg ágynak többi el-készétése egy más közt meg-egyez; melly e' következendökből álló:

a) Azon a' helyen, mellyre a' meleg ágy helyheztetik, szükség, hogy a' föld 5 ember lábnyomni mélységre ásattassék-ki, és onnét el-hordattassék.

b) Ezen gödörnek mind hoszszasága, mind pedig szélessége olly tágosságot foglaljon magában, a' minémút kiván a' meleg ágy, melly oda épétendö, és ez a' mérték közönségessen annak a' földnek nagyságához alkalmaztassék, mellyet

az

az ember Palántákkal bé-ültetni szándékozik. Egy Hód földbe, mellyet ha az alább elő adandó mód szerént a' majoroskodó Gazda Palántákkal bé-ültetni akar, leg-alább *húsz ezer* gyökér Palánta szükséges; melly számnak meg-nyerésére kivántatik, hogy a' meleg ágynak hoszsza három öl, szeléssége pedig négy ember lábnyomni, vagy pedig mind hoszszát, mind szélét általjában vévén két négy-szeges öl légyen.

c) Igen hasznos, hogy ha a' már ki ásott földnek üres helye jól meg-értt ló- vagy ennek fogyatkozásában juh — és Tehén ganéjal bé-töltetik, erőssen le-tapodtatik, 's annak utánna ganéi — vagy más egyébb lágy — és posvatt vízzel erőssen meg-öntöztetik; lehet ide azon fellyül jól ki-száradt, és apróra törött tserfa héjat-is bőven egyeléteni.

d) Erre a' Ganéira hordattassék egy lábni magasságra jó Zsiros föld; de előbb szükséges, hogy külömbféle gazból, és kövekből vas szita által meg-tisztittassék, és jó formán égett Dohány tsutáknak hamujával meg-keverteltsék.

e) Való ugyan, hogy az illyetén ágyazás a' föld színét fellyül fogja haladni, és ugyan a' végre, hogy az erős Zápor eső ennek ne-árthassón, távol körüskörül két ember lábnyomni széleségű, és mértékletes mélységű árok ásattassék, mellyen a' zápor eső víz el-folyván a' meleg ágyat elne-moshassa.

f) Szükséges, hogy az illyetén meleg-ágy leg-ottan még a' Télnek bé-jövetele előt kéſzéteſsék-el, hogy a' ganéi a' föld által ki-gőzölöghesſen, és a' Levegő égnek haſznos réſzetskéjeit magához ſzívhaſſa.

g) Arra-is különös gondjok légyen a' Dohány-Termeſztőknek, hogy minden második eſztendőben a' meleg ágyban friſs ganéit rakattaſſanak, az előbbenit ki-hányattaſsák; mellyet vagy más egyéb ágyakra, vagy pedig réſz ſzerént ugyan csak a' Dohány Palántásra-is jó haſzonnal fordíthatnak.

Mind az által ſzükséges, hogy minden eſztendőben a' Tél elején a' meleg ágyon lévő föld jól fel-keverteſsék, és ennek ſzínére más jó némű friſs föld annyira, a' mennyire az ágy le-ſzállot, hordattaſsék. A' ki pedig minden eſztendőben friſs meleg ágyat vet, nem ſzükség, hogy azt ganéjal magaſſabbra, hanem csak mint egy két, vagy három ember láb-nyomnira emelje-fel.

§. 3.

Minek utánna illy formán el-kéſzítetetet a' meleg ágy, a' feljebb emlétett ki-kelet idejében vetteſsék-el abba a' Dohány mag az itt következendő mód ſzerént:

a) A' meleg ágyon lévő földnek külső réſze leg-alább mint egy fél hövelkni mélységre rázattaſ-

zattaſsék-fel, a' többi pedig valamint előbb volt, ugyan azon le-tapodott formán hagyattaſsék meg azért, hogy a' Palántak ne-ereſztheſſenek igen hoſszú, következendőképpen vékony gyökereket, mellyek által közönségeſſen erőtlenekké válnak, és az által-ültetéskor le-roskadnak.

b) A' ki azt akarja, hogy a' Dohány mag könnyebben, és előbb ki-tſírázzék, minek előtte azt el-veſſe, 24 óráig ſalitromos vízben áztaſſa.

c) Hogy pedig a' mag az el-vetéskor egy iránt eſsék a' földbe, az az: hogy egy helyen ne igen tsoportos, más helyen pedig ritka légyen, ennek az hibának el-távoztatására ſzükséges, hogy igen vékony, és porhanyú földel egyeléteſsék meg, mellyet azon felyűl sárga Dohány porral-is meg-lehet ſzaporítani.

d) Az illy minden kitelhető egy-árányoſsággal el-vetett magnak tetejébe ejteſsék roſtán által minden hantoſságtól meg-tiſztítatott vékony porú föld, melly vagy kézzel, vagy más egyébb könnyű eſzközzel egyeneſsé téteſsék, és keveſsé le-nyomattaſsék.

e) Egynihány nap múlva meg-lehet az illy formán el-vetett magot ganéi vízzel, vagy ennek fogyatkozásában folyó-vagy eső-vízzel, mind az által mértékleteſſen öntözni, melly öntözést akkor ki-kel hagyni, a' midőn még erős ſagyaktól lehet tartani.

f) Hogy pedig a' fagy a' magnak, és réſz ſzerént a' Palántának ſe árthaſſon, ſzükséges, hogy a' meleg ágy apró juh-ganéjal gyöngén meg-hinteſsék. A' többi között, hogy a' Palántáknak ne árthaſſon a' fagy, ez ellen leg-bátorságoſſabb orvoſság e' következendő, tudni illik: Helyheztesſék a' meleg ágynak mind egyik végére egy egy vízzel meg-teltt edény, annak utánna ſodortaſsék ſzalmából egy olly hoſzſzaságú vaſtag kötél, melly az egéſz meleg-ágy hoſzſzát által-érje, és ennek egy vége ebbé, más vége pedig a' mabba a' vízzel meg-teltt edénybe botsátaſsék. Hogy pedig ez a' ſzalma Tekerts a' meleg ágyat ne-érje, de ellenben attol magaſſabban ſe légyen egy ember lábnyomninál fel emelve, illy eſetre üttesſék a' meleg-ágy közepébe egy két ágú karó, melly az emlétett ſzalma tehertset általjában egyenlő magaſságban tartsa.

g) A' ki ellenben a' meleg ágyat üveg ablakokkal, Deſzkákkal, vagy Gyékényekkel bé-fedi, akkor ugyan a' fellyebb emlétett juh ganéit, és a' moſt elő hozott ſzalma kötelet ki-hagyhatja, mind az által el-ne mulaſſa, az üveg ablakokat, Deſzkákat, vagy Gyékényeket ſzép tsendes időben az ágyrol le-ſzedni azért, hogy ez által a' Palántakra a' ma igen haſznos friſs Levegő ég a' mennyire lehet bé-hathaſſon; mert való az, hogy azokban a' Vidékekben, mellyekben a' Tartománynak helyheztetéſe miat végbe lehet vinni, hogy a' meleg ágyak minden bé-fedezés nélkül ſzabadon hagyatathaſſanak, mindenkor erőſſebb,

és tartóſſabb Palántak teremnek, mint ſem azok, mellyek a' bé-fedett ágyakban el-gyengúlvén erőtlenűl neveltetnek.

§. 4.

A' földi Balhák ellen, mellyek a' Palántáknak gyakran, és pedig nevezeteſſen ſzoktanak ártani el-annyira, hogy ſokſzor a' meleg ágynak elkéſzétésében, és a' magnak el-vetésében tett munkát, és faradságot általjában haſzontalannà téſzik, az itt következendö több tapaſztaláſok által helybehagyatott oltalmazó orvoſságokkal lehet élni:

a) Hogy ha a' meleg ágyban lévő Ganéjra hordatott föld minden eſztendőben Dohány tsutákból égetett hamuval, vagy

b) Dohány Porral, vagy

c) A' féső tsináló ſzemetjére ki-hordatott marha ſzarvból féréſzült aprólékos hulladékokkal jó formán meg-kevertetik; vagy pedig

d) Ha az egéſz meleg ágy, és a' ki-tsirázó Palánták ollyan vízzel öntöztetnek meg, a' mellyben Dohány Levelek, vagy pedig ezeknek tsutái főzettettek. Végtére

e) Az által-is meg-lehet a' Palántát az emlétett Balháktól oltalmazni, hogy ha minden eſztendőben új Palántás, az az: meleg ágy kéſzé-

tetik; mind az által mivel az abból való régi ganéi, — és földnek ki-hordása által a' Dohány Termesztőnek munkája szaporodik, és más egyéb gátlások-is okoztatnak, arra való nézve ez nem annyira javasoltatik, mint a' feljebb elő számlált hasznos orvosságok tanátsoltatnak.

§. 5.

Minek utánna már a' Dohány Palánta mint egy öt Levelővélett, és ezek közül a' két első legalább két újni szélességre nevelkedet, ideje, hogy által-ültettessék; mert ha igen el-nő, az új földben igen nehezen foganodik meg, azon feljül az illyetén későre keltt el-hallasztás azt növésében-is igen hátráltatja.

§. 6.

Azon estve, melly után következő reggel a' Dohány Termesztő ki-akarja Palántáit az ágyból szedni az el-ültetésre, szükséges (hogy ha már előbb az ágy eső által jól meg-nem ázot) azt vízzel annyira meg-öntözni, a' mennyire kivántatik, hogy egy részént a' Palántát gyökereitől könnyebben ki-lehessen vonni, más részént a' föld-is annak gyökeréhez jobban ragaszkodhasson.

Az illyetén ki-szedése a' Palántáknak reggeli időre! rendeltessék, minek utánna arról a' harmat már egészszen le-hullot.

Az

Az igy gyökereſtől ki-vonytt Palántáknak azon föld hulladékokkal együt, mellyek azoknak gyökereiken függenek, helyhezteſſenek valamelly Dézsának, vagy akár melly más Edénynek fenekére dőlő félben; ebben az edényben pedig tsak annyi ganéi, vagy más ollyan víz légyen, mellyben juh-ganéi ázot, hogy a' Palántát gyökerénél feljebb el-ne boritsa.

Illyen móddal el-lehet ugyan a' Palántákat azoknak legkiſſebb ártalmok nélkül egynihány napig tartani; mind az által mindenkor jobb, hogy ha még azon nap, mellyen ki-ſzaggattattak, eſtve felé a' nékiek el-kéſzétett földbe által-ültettetnek.

HARMADIK TZIKKELY.

A' Palántáknak által-ültetéſekről mind az ideig, még a' Levelek le-ſzaggatásának ideje bé-nem következik.

§. 1.

A' Dohány Palánták által-ültetésére az ollyatén Húd föld leg-haſznoſſabb, a' melly lejtös helyen, és a' ſzellőnek ſzabad menetelén fekſzik vagy épületek, vagy Erdők közöt Dél felé, a' hová ugyan mind a' nap ereje, mind pedig a' Levegő-égnek éltető ſzellőztetéſe bé-hathat, de a' hol mind az által az erős ſzél kárt nem tehet a' Palántákban. Ezen feljül az ollyatén Dohány termő földeknek kár nélkül való meg-tartáſokra, a' hol az igen erős ſzéltől lehet tartani, ültetteſsék köröskörül Török búza (Kukuritza) mellybe a' bértelen ſzélnek eleje, melly által nem tsak a' Dohány Levelek meg-rongyositatnak, és le-ſzaggattatnak, de a' Palántának ſzára-is le-töretteti, bé-útközvén, hathatós erejében meg-fogyatkozhaſſon. A' Dohánynak nagy haſznára ſzolgál az is, hogy ha annak földétől nem meſzſze vagy folyó víz folyik, vagy annak ſzomſzédjában Tó, vagy Motsár fekſzik; mert nem tsak azért, hogy ezeknek közel lételek miat a' Palánták öntözéſe meg-könnyebbitetik, hanem azért-is, mivel az

ezek-

ezekből fel-ereſzkedő ködök, és Gőzöléſek a' Dohánynak igen kedveſſek.

A' kinek több Dohány termeſztő földjei vagynak, helyeſſen tselekeſzi, hogy ha azokat változtatja, vagy leg-alább eſztendő közben, hogy ha az ollyatén változtatandó föld ugarúl nem maradhat, azt más Veteménynek termékenységére fordítja.

§. 2.

A' Dohány Palántát akár minémű föld megneveli, ha a' nyár mértékletes; jól lehet, hogy az ő leg-nagyobb tökélleteſségére, az az: mindenekben helyes növésére kövér, és nedves föld kivántatik.

Az e' féle tzílnak leg-jobban meg-felel a' kertbéli föld.

Az újonnan fel-fogott, és fel-ſzántatott föld, mellytől ha a' ſzükséges jó munka megnem kéméltetet, nagy foganatoſságot, és különös elő-menetelt ád az abba bé-palántáltt Dohánynak. Ellenben ennek az igen nedves föld ártalmas, mivel hogy ettől büdös olaj ſzagúvá, és goromba Só ízűvé válik. Mellyre való nézve igen jó, hogy ha a' Dohány termő föld nem felettébb való Lapoſságon, és igen mély térékenységen fekſzik, hogy a' ſok esők miat kelleténél tovább megne-nedveſedjék, mert illy formán a' Palán-

lánták utóbb-is meg-posvadni, és végtére el-rothadni szoktanak.

Az ollyan helyeken pedig, a' hol a' földek lejtősen fekszenek, azokat ettől az ártalomtól a' képpen lehet meg-menteni, hogy ha azok körül vagy hoszszába meneteles, vagy azokon keresztül keresztt Barázdák ásatatnak, mellyeken a' felette bővelkedő viz le-folyhasson.

§. 3.

Mennél púhábbá, és porhányóbbá tétetik a' föld többszeri fel-kapálás, szántás, és Baronálás által, annál jobban nőnek, és növekednek az ollyanban a' Dohány Palánták.

A' szorgalmatosabb majoroskodó Gazdák meg-szokták az ollyan földet háromszor szántani, és ugyan *elsőszer* az ősznek — *másodszor* a' Télnek elején, és végtére *harmadszor* egynihány napokkal előbb, hogy sem a' Dohány Palántákat abba el-ültetessenek. Az első, és második szántáskor a' föld egyedül tsak meg-kevertetik, de ellenben a' harmadikban már ágyakra, és Barázdákra osztatik-el.

Az alább következő 5*dik* Szakaszban (§. 5.) foglaltt okokra való nézve szükséges, hogy az ágyaknak szélessége 8½ a' Barázdáké pedig 1½ ember lábnyomni mértékű légyen; következendőképpen kivántatik, hogy az ágy a' Barázdával együtt

együtt 10 ember lábnyomni széleſséget tégyen, 's igy tehát egy 1600 négy ſzéges ölü (*quadrata orgia*) Hód földben lehet 24 ágyat, mellyeknek mindegyike 40 ölni hoſzſzaságú, helyheztetni.

Ugyan azon a' napon, mellyen a' Dohány Palántak által ültetendők, az ágyak jó formán meg-ba-ronáltaſſanak, hogy a' külömbféle füveknek, és gyomoknak gyökerei ki-irtatván a' föld ſzinére juſſanak, és hogy az ágyak-is egyeneſſebbé tétetheſſenek, a' hantos föld öſzve morzſoltaſsék.

§. 4.

Magyar Orſzágnak némelly Vidékjeiben a' Dohány termő földek éppen meg-nem trágyáztatnak, melly dolog valamennyire abból az okból történik-meg, mivel hogy némelly több eſztendeig nyúgodott földek a' Palántáknak bé-következett el-ültetéſek idejekor újonnan fel-ſzántattak. Mind az által mennél jobban meg-ganéjoztatik az ollyan föld, annál fel-gerjeſztetőſſebb, vagy-is fel-gyullaſztóſſabb, vaſtagabb, és nehezebb nyomtatékú Dohányt terem. De főképp ſzükséges, hogy az ollyatén föld jól meg-ganéjoztaſsék, mellynek az alja nedves, és hideg, mivel hogy ebben áll a' Dohánynak mind finomabb olajsága, mind pedig nagyobb ſóſsága, következendőképpen illatjára, és ízére való nézve-is betseſſebbé válik.

Az illyetén földeknek trágyázására leg-jobb a' juh ganéi, ezután következik a' ſzarvas marha

ha — és ló-ganéi, de azutolszor mondottal fő-képp a' hideg fenekú földeket lehet ganéjozni.

De még a' Dohány szárai-is hasznos trágyává válnak, hogy ha azok Leveleiktől már megfosztatván apróra vágattatnak, és a' Dohány alá rendeltt föld közé bé-szántatnak; mind az által a' Sovány, és kemény földben az emlétett Dohány szárak annyiból elégtelenek, mivel hogy, ha tsak más Istállóbéli ganéjal meg-nem egyelétetnek, igen késő rothadásuak.

Mivel pedig más egyéb akár minémű Palánták között a' Dohány leg-inkább ki-szokta szívni a' föld nedvességét; arra való nézve az ollyan mesterséges trágyák, mellyek többnyire a' meg-érésben igen kétedelmesek, nem tanátsosak. Mert a' Ganéjnak jól meg-kel rothadni, és nem-is kel azt leg-ottan a' föld közé keverni, mihelyest a' szántó földre ki-vitetik, hanem szükséges, hogy minek elötte a' második szántáskor a' föld közé szántassék, azon egynihány napig el-terétve maradjon.

Már pedig mivel az illyetén Ganéjal való Bánás Tavasz vége felé vitetődik végbe, nem kell tehát attól tartani, hogy a' Napnak sütő melegsége a' szántó földön szellyel terétett Ganéjnak Zsirját ki-szivja; söt inkább azon sós, és földes részetskék, mellyekkel a' föld közé kevertt Ganéi bír, a' téli esők, és havak által fel-ázván, a' földet különös Termékenységgel meg-szaporitják.

ják. Ez tehát elég oka annak, hogy minden Dohány termeſztő Gazda tehetsége ſzerént azon légyen, hogy a' trágyát még a' Télnek bé-érkezéſe előtt a' földre ki-hordaſſa.

§. 5.

Valamint már feljeb meg-mondatot, hogy melly idő válaſztaſsék a' Dohány magnak el-vetésére, ſzinte úgy a' Palánták el-ültetéſekor-is ſzükséges mind a' *Klimának* helyheztetését (az az: az égnek minémű mértékletéſsége alat fekſzik valamelly Tartomány) mind pedig a' kikeletnek ſzokott változáſait tekéntetbe venni. A' Dohány Palánták el-ültetéſe idejének közep pontjául lehet válaſztani Pünkösd Havának (*Majus*) elejét. A' Palánták el-ültetéſe pedig viteſődjék végbe valamelly borúlt Napon, és a' mennyire lehet eső után, nem pedig ſzáraz, és meleg időben. Általjában a' Dohány Palánták el-ültetésére leg-alkalmatoſſabb az eſtvéli idő, mellyre következő reggel az el-ültetett Palántákat valamennyire meg-is lehet öntözni.

Minek utánna már a' feljebb megmondatott mód ſzerént a' föld el-intéztetett, és rendes 8½ ember lábnyomni ſzéleſségű ágyakra fel-oſztatot, az ágyba kereſztül 4 Dohány Palánta úgy ültetteſsék-el, hogy mind egyik két Palánta közöt 2½ ember lábnyomni üres hely hagyataſsék; a' ma két Palánták pedig, mellyek az ágynak két ſzélén a' Barázdák felé állanak,

azok-

azoktól fél ember lábnyomnira távól ültetteſſenek; és mivel mind egyik ágyban a' Palántától a' Barázda felé fél ember lábnyomni üres föld marad, maga pedig a' Barázda 1½ lábnyomni ſzéleſségü, illy formán ez a' két ágy közöt hagyott üres hely egy más ellenében léſzen ismit öſzveséggel 2½ ember lábnyomni ſzéleſségü, következendőképpen az e' féle el-intézés által a' Palánták ſem fogják egymáſt a' növésben hátráltatni, a' Dohány termeſztő Gazdának-is az ágyak közöt fel 's alá való járására tágoſſabb útja léſzen, hogy ha a' Barázdák felé álló Palánták két ágy ellenebe úgy ültettetnek, hogy a' Barázdán által egy máſt ne-érheſsék.

Ugyan ezt a' módot kel meg-tartani az ágyaknak hoſzſzában-is úgy, hogy minden két Palánta közöt 2½ ember lábnyomni üres hely hagyattaſsék.

A' Dohány Palántáknak az illyetén el-ültetéſek módjok ſzerént egy Hód földbe, melly, a' mint feljebb emlétetett, 24 ágyat, mind egyikét 40 ölnyi, avagy 240 ember lábnyomni hoſzſzaságúra vévén, foglal magában, nem ſzükséges ugyan több 9216 gyökér Palántánál; mind az által nagyobb bátorság kedvéért arra az eſetre, a' midőn valamelly ellenkező időnek ereje a' Palántákat ſemmivé tehetné, tanátſos, hogy egy Palánta helyet mindenkor kettő egymáſtól mint egy 4 hövelknire távól ültetteſsék, és tsak három vagy öt hét múlva, minek utánna már a' Palán-

ták

ják valamennyire meg-erősöttek, és az igen közel létel miat egymást a' növésben hátráltathatnák, egyet azok közül, a' melly erőtlenebb, vagy ha pedig mind a' kettő jó erőben állana-is, mind az által még-is mindenkor egyet helyéből ki-kel pusztítani.

Hogy pedig valamint az ágyaknak szélessége, úgy a' Palántáknak egy másától való távol-állásában az igaz mérték meg-tartassék, illy esetre az első ágynak szántása, és egynihány Palántáknak bé-ültetésekor vétessék egy létz, a' mellyre az igaz mérték vagy fel-metszve, vagy pedig valamelly abba szegezett foggal meg-légyen jegyezve, és e' szerént oztassék-el az ágy; máskülömben pedig utóbb a' Dohány Termesztő e' nélkül-is magától a' gyakorlásból könnyen megfogja mérsékelni mind az ágynak meg-adandó szélességet, mind pedig a' Palántáknak egy más közöt meg-hagyandó ürességét, ambár némellykor egy-két hövelknyivel hibázzon-is, mivel hogy ez illyetén tsekély hiba tekéntetbe nem vétetik.

A' Dohány Palántát az ő el-ültetésekor nem kel a' földbe igyen öszve nyomni, de ellenben annak az ő igen hoszszú gyökeréből valamelly tsekély részetskét Körömmel el-kel tsípni; hogy pedig a' Palántának gyökere egyenessen álljon a' földben, ennek végbe-vételére vétessék eszközül egy gömbölű hegyes ültető, 's leg-alább egy ember lábnyomni hoszszaságú fa, mellyel a' földbe olly mély lik, a' minémű a' Palánta Gyökeré-

nek első leveletskéig abba való bé-dugására szükségesnek lenni találtatik, tétessék, 's annak utánna a' föld ki-terjesztett Tenyérrel a' Palánta körül erőssen le-nyomattassék.

A' többi között lehet a' Palánta körül legalább három újnyi szélességű tál formájú mélységet hagyni, hogy az öntözés alkalmatosságával annak gyökerére bé-szivárkozandó viz széljel ne folyjon.

A' ki a' Palánták kétszeri által ültetésétül faradságát nem kéméllené, annak valóban gazdag gyümöltsét venné; mert akkor a' Dohány Levél szebbé, nagyobbá, kövérebbé, és nehezebbé válna, következendőképpen mind az ára, mind pedig a' mértékben lévő nehézsége nevekedne. De az illyen másodszori által-ültetést már Sz. Iván Havának (*Junius*) vége felé kellene meg-tenni, és hogy a' Palánták annál korábban verhessenek magoknak gyökeret, azokat elején szorgalmatos öntözéssel volna szükséges segétgetni.

A' Dohány Palántáknak kétszeri által ültetésekre szükséges, hogy a' Hód föld valamennyire tágossabb légyen, mivel hogy a' Palánták az első ültetéskor csak mint egy fél ember lábnyomnira egymástól ültettethetnek, mellyre való nézve egy 12. négyszeges ölű Hód földből az első által-ültetésre csak egy négy szeges öl, következendőképpen 12*töd* rész kivántatik, a' többi faradság pedig, mellyet a' második által-ültetés látszatik

meg-

meg-kivánni, azzal könnyebedik meg, hogy az e' féle kétszeri által-ültetés után az első kapálás már szükségtelen.

Szükséges pedig, hogy ha a' Palánták a' földből ki-vétetnek, ez vagy első után történnyék meg, vagy pedig egy esztvével előbb a' föld annyira meg-öntöztessék, a' mennyire szükségesnek lenni fog-látszatni, hogy e' képpen a' földből ki-vonyott mind egy egy Palántának gyökeréhez kevés föld ragadván, azzal együt által-ültetethessék.

§. 6.

A' Palántáknak szorgalmatos öntözéstől függ, hogy valamelly föld sok, és jó Dohányt teremjen, mert mivel a' Palánta a' nélkül-is nem igen mélyen ül a' földben, annak nedvessége igen korán ki-szárad, 's végtére el-fonnyad.

És innét vagyon, hogy nemes Magyar Országnak sok Dohány termelztő vidékjeiben időnek előtte ki-veszsznek a' Palánták, mivel hogy azok soha sem öntöztetnek meg. És valóban egyedül tsak a' szorgalmatos öntözéstől viseltetik, hogy a' Dohány az ő növését korán végezhesse, és tellyes meg-érését még a' nyárnak vége előt vehesse.

Hogy ha már a' Levelek olly nagyok, hogy a' Dohány szár körül lévő földet magok be-fedhetik,

hetik, a' napnak égető melege a' Dohány Palántáknak már többé nem olly könnyen árthat, 's ekkor az utóbbi öntözés-is tellyeſséggel ki-maradhat.

Hogy pedig a ſelettébb való öntözés-is ártalmas légyen a' Palántáknak, ki-tetſzik abból, hogy a' föld feneke az által ki-ázik, meg-nyerſeſedik, az ő termékenysége meg-veſztegettetik, és az azon termett Dohány ſem állandós, roſzízű, és általjában minden réſzeire való nézve igen hitvány.

A' Palánták meg-öntözésére ſoha ſe vétesſék kút víz, hanem azok vagy eső-vagy folyóvagy pedig álló vízzel öntöztetſenek meg. Hogy ha pedig az illyen víz az öntözés előtt egy ideig apró juh-vagy más egyébb Ganéjon valamelly edényben állot, és többſzer fel-zavartatot, az illyen a' Palántának mind növésére, mind ſzépségére, mind pedig jóságára való nézve ſokkal alkalmatoſſabb, és haſznoſſabb.

Az öntözés mindenkor vagy reggel, vagy pedig eſtve vétetődjék végbe; jóllehet az eſtvéli haſznoſſabb a' reggelinél.

§. 7.

Hogy ha már a' Palántának két, vagy három Levele vagyon, ideje, hogy az valamelly könnyű kapátskával meg-kapáltaſsék, vagy a' mint máſok

neve-

nevezik, meg - porhanyóztaſsék ; de azonban a' moſt említett Porhanyózáskor arra kel vigyázni, hogy a' Palánta Hegyének igen kisded, és gyönge Levelei közé föld-ne eſſen, melly az egéſz Palántát meg - veſztegetné, és tellyeſséggel el - rontaná.

Ez a' kapálás, vagy az úgy nevezett Porhanyózás a' Palánták el - ültetéſe után három héttel későbben vétetődjék végbe; mind az által arra jól kel vigyázni, hogy ez a' munka ſe meleg, és ſzáraz időben, ſe pedig legottan az eső után megne történnyék.

Ha ez a' Porhanyózás, minek utánna már a' Palánta felényi növését el - érte, minden két hétben meg - újitatik, és ezenfeljül a' Gyom - is kiirtatik, az illyetén meg-kapáltt, és meg-tiſztogatott Palánták mind erejekre, mind pedig ſzépségekre való nézve ſokkal inkább külömböztetnek azoktól, mellyek az illyetén gondviſelésben nem réſzesülnek.

Minek utánna a' Palánta már felényire megnőtt, és már több Levelekkel - is bővelkedik, ſzükséges, hogy ennek törsökéhez annyi föld hánitaſsék, hogy annak alsó leveleit fel - érje, és illy formán minden Palántának törsöke a' ſzerént töltetſsék - fel, valamint a' Kukuritza ſzokott feltöltetni.

§. 8.

Mivel pedig a' ſok féle Bogarak közöt vagynak ollyanok-is, a' kik a' Dohány Palántának háborgató Ellenségei, úgy mint: a' *Tsigák*, *Hernyók*, és az úgy nevezett *fekete Legyek*; arra való nézve ezek ellen több tapaſztalás által helybe hagyatott orvoſságok e' következendök.

a) A' *Hernyók* ellen; az a' föld, mellybe a' Dohány Palánta el-ültettetet, veteſsék-bé körös-körül leg-alább egy tenyérni ſzéleſségre Kender maggal.

b) A' többi ártalmas Bogarak ellen; a' Dohány termő föld ganéjoztaſsék-meg a' fésű tsináló ſzemetére ki-hányott aprolékos marha-ſzarv ſzemettel, vagy

c) Dohány tsutákból égetett hamuval; és végtére

d) Öntözteſſenek meg a' Palánták ollyan vízzel, mellyben Dohány-Levelek főzettek, vagy pedig

e) Igen apró Dohány Porral hinteſſenek-meg.

A' kender mag el-vetésén kivűl úgy látſzik, hogy a' Dohány hamu, vagy pedig ennek fogyatkozásában más egyébb hamu-is leg-könnyebb,

és bátorságoſſabb orvoſság gyanánt ſzolgálhat az ártalmas férgek ellen, de arra kell vigyázni, hogy ez a' hamu leg-ottan még az utolsó Baronálás előtt tsendes időben, és a' mennyire lehet korán reggel, a' midőn a' harmat még el-nem tűnt, el-hinteſsék.

§. 9.

A' Dohány Palántának ſzárán alúl, vagy annak közepette lévő fóltos, vagy rongyos Levelek korán, és pedig még az utolsó kapálás — és fel-töltéskor ſzaggattaſſanakle, nem külömben annak fatjai, és hónaljai irtaſſanak-ki. Arra való nézve ſzükséges, hogy a' Dohány termeſztő Gazda minden nyoltzadnapban az egéſz földet által járja, és a' Palántákat jól meg-visgálja. Mert a' mint már feljebb-is meg-mondatott, hogy ez illyetén vendég-növevények, mellyek réſz ſzerént a' Palántának törsökéből, réſz ſzerént pedig a' Levelek közűl bújnak-ki, a' Palánta nedveſségének nagy réſzét magokhoz ſzívják, következendő képpen a' haſzonra való Levél kéntelenétetik erőtlenebbé, és kiſſebbé maradni.

Azon feljűl az-is ártalmas, hogy ha a' Palántának ſzárán igen ſok Levelek hagyattatnakmeg, mivel hogy egyik a' máſikának nedveſségét el-ſzíván, általjában meg-veſztegettetnek; de még az-is káros, hogy ha a' Palánták, minek előtte virágoznak, és magot hoznak, le-nem fejeztetnek, mert ez által a' jó, és finom olajtól

meg-foſztatnak a' Palántak, 's azon feljúl mentől hamarább virágzik a' Palánta, annál inkább kéntelenétetnek a' Levelek az ő növéſekben hátra maradáſt ſzenvedni.

Egy Dohány Palánta ſzáron tsupán tsak 7 vagy 10 leg-ſzebb levelet lehet meg-hagyni; ellenben tsak a' kiváltképpen magas, és erős ſzáron maradhat-meg 12 levél.

Minek utánna már a' Dohány Levelek felényire meg-nőtek, az egéſzségeſeket, és ſzépeket könnyen meg-lehet külömböztetni, következendőképpen a' felette valók, és hitványak ſzaggatsaſſanak-le.

Mert e' képpen a' kevesebb ſzámmal meghagyattatott, és válogatott Levelek nagyobbak, és vaſtagabbak léſznek, 's illy formán a' Dohány termeſztő-is annak idejében fogja tapaſztalni, hogy a' ki-írtott Leveleknek el-veſztésében ama meg-hagyattaknak mind nagyobb nehézsége, mind pedig feljebb való ára által inkább nyert, hogy ſem veſzte.

Minek előtte a' Palánta virágozni kezd, ſzükséges, hogy annak teteje olly mélyen le-metſzetteſsék, hogy az első levéltúl fel-felé tsak mintegy négy újnyi magaſságú puſzta ſzár maradjon.

A' Palántának le-fejezésében arra kel vigyázni, hogy ennek teteje éles késſel vételsék-el, 's annak

annak utánna a' Vágás helye leg-ottan vagy egyaggal, vagy leg-alább ugyan azon Dohány termő földel bé-mázoltaſsék, hogy a' napnak sütő melege a' Dohány Palánta ſzárának nedveſségét ki-ne ſzivhaſſa.

Valamint a' Palántának le-fejezésében, ſzinte úgy a' felette való Leveleknek, és hónallyaknak ki-irtásában ſzükséges, hogy a' majoroskodó Gazda minden kitelhető vigyázáſſal azon légyen, hogy az illyetén elövett múnka a' Dohány ſzárnak ſok féle rángatásával ugyan azon egy időben végbe ne-véteſsék. Arra való nézve a' Palántának e' féle tiſztogatását különös időkre kel eloſztani, és pedig elsö izben csak a' hibányos Leveleket, máſodſzor a' felette valókat, harmadſzor a' Vendég növevényeket, és a' Palánta tetejét kel el-venni, hogy a' Palánta egyſzerre olly ſok nedveſségnek ki-üzéſe által az ő ſzárában, és Leveleiben meg-ne sértetődjék.

A' Dohány ſzárról illy formán le-ſzaggatott Leveleket, és Vendég növevényeket meg-lehet a' napon ſzáritani, és porrá törni, melly por a' következendő eſztendőre a' Palántáknak az ártalmas Bogarak, és férgek ellen való meg-hintéſekre el-lehet takarítani.

§. 10.

A' Palántáknak el-ültetéſek után mint egy négy Hónap múlva azoknak némelly Levelei kezdenek

denek érni, mellyeket a' Dohány szárról leg-ottan le kel szaggatni, és igy kel folyváſt bánni azokkal a' Levelekkel - is, mellyek bizonyos jeleit mutatják meg - éréſeknek.

Mellyre való nézve a' Dohány földet többſzer meg - kel járni, és a' Sárgúlni kezdett leveleket a' nélkúl, hogy ártalmas légyen, ambár nem mind egy éránt érettek légyenek - is, le - kel ſzaggatni.

A' Dohány Levelek valóságos meg - éréſeknek jelei e' következendők:

a) Ha a' Levelek az ő eleven zöld ſzíneket el - veſztik;

b) Ha magokból erős méz ſzagot botsátanak;

c) Ha hegyeikkel a' föld felé lankadnak; és

d) Ha azoknak meg - illettetéſektől az embernek újai öſzve ragadnak; és végtére

e) Ha által világozó sömört, és fakadékokat kapnak, és ha az oldalai sárgúlni kezdenek.

§. 11.

Azokat a' Palántákat, mellyek magnak meghagyattatnak, meg-kel ugyan a' rothatt Levelek-

től,

től, és más egyébb szívó növevényektől tisztogatni, mind az által a' többi egészséges Levelek mind addig meg-hagyattassanak a' Dohány szárón, még a' mag tellyességel meg-nem érik. Azon feljúl pedig, hogy minden Palánta mellé, melly magnak hagyattatot (mellynek mindenkor a' leg-szebbet kel választani) egy karó üttetik, és a' Palánta ehez vagy tsádéval, vagy pedig hárs fa héjal tágossan köttetik, a' többi gondviselésére való nézve-is úgy kel véle bánni, valamint más egyébb Palántákkal. Mind az által még is jobb, hogy ha a' magnak hagyott Palánták ollyan kertbe ültettetnek, és neveltetnek, melly a' széltől nem háborgattatik; és ezeknek nem-is kivántatik igen nagy hely, mivel hogy az e' féle magnak hagyott Palántákat nem szükség olly messze egymástól ültetni, mint amazokat, mellyek Leveleket nevelnek; 's azon feljúl mivel tsak egy magnak hagyott Palánta-is annyi magot hoz, hogy az abból nött Palántákkal 20 igás földet bé-lehet ültetni.

§. 12.

Igen szükséges arra-is vígyázni, hogy a' Dohány mag se igen nagyon el-ne érjen, de ellenben éretlenúl se maradjon; mert az igen elérett mag sokkal könnyebb, és gyöngébb; és az el-vetés után vagy igen későn, vagy pedig éppen ki sem kél, azon feljúl az ebből nött Palánták-is közönségessen gyöngék, és roskadók szoktak maradni. Ellenben az éretlen mag meg-penészledik, meg-fúl, és ki nem kél.

A'

A' jól meg-ért magnak jelei e' következendők:

a) Ha a' magnak hagyott Dohány Palántának ſzárán lévö Levelek többnyire sárga pettegetéſekkel vagynak meg-hintve, és egéſzſzen a' föld felé lankadnak.

b) Ha a' magnak hövelyein ide 's tova tsak alig éſzrevehetö haſadáſok látſzatnak; és

c) Ha a' mag hövelyei igen le-hajúlnak a' föld felé.

Akkorpedig már igen el-ért a' mag, a' midön leg-kiſſebb illetés által-is hövelyéből legottan ki-dől.

Mihelyt a' mag igaz, és valóságos meg-érésének a' moſt elö ſzámlált jelei látſzatnak, legottan annak hövelyei ſzáraſtol a' Dohány törsökről le-metſzetteſſenek, tsomóba köttetſſenek, és valamelly rejtek helyre egymásra le-rakattaſſanak, és a' képp egynihány napig ott hagyattaſſanak, még magoktól valamennyire kietlen búzt nem botsátanak.

Minek utánna már a' magnak mind ſzikkaſztáſa, mind pedig meg-kéléſe végbe vétetödöt, aggattaſſanak fel a' tsomók olly árnyékos helyre, a' hol a' ſzellönek nints ereje, és tsak akkor vétetſſenek-le, midön a' mag az ö hövelyéből a' forgatás által könnyen ki-hull.

Ugyan

Ugyan tsak végtére ki-kell a' magot annak hövelébŏl fejteni, héjából, és polyvájából ki-tiſztitani, és valamelly ſzáraz helyen tálban, vagy más egyébb fedeletlen edényben el-tenni, és gyakorta való forgatás által mind addig jó gondját viſelni, még az ŏ haſzon vételének ideje el-nem érkezik.

NEGYEDIK TZIKKELY.

A' Dohányal való Bánásrol, annak Bé-takarittáſa után az utolsó meg-kelésnek végbe vételéig, és annak el-érkezett haſznos el-adásáig.

§. 1.

Minek utánna már a' meg értt Dohány Levél a' feljebb bé-hozott mód ſzerént a' Palánta ſzárárol le-ſzaggattatott, ſzükséges, hogy az valamelly ſzáraz pázſitra, vagy mezŏre, melly gyékénnyel, vagy ſzalmával bé-légyen fedve, a' napon ſzéljel teregetteſsék, és e' képpen egynihány óráig gyakrabb forgatás közben fekve hagyattaſsék, mind addig, még a' naptól meg-nem melegſzik, és meg-nem fonnyad; de ellenben arra-is jól kell-vigyázni, hogy meg-ne ſzáradjon.

§. 2.

§. 2.

Az e' képp a' naptól meg-melegedett Dohány Levél mind ſzéleſſégére, mind pedig hoſzſzaságára való nézve egyenéteſsék-ki, 's annak utánna 60 vagy 80 Levelet egybe vévén egymásra rakásba fekteſsék.

Annak utánna valamelly tsűrben, vagy Pajtában, vagy akár melly más a' nap ellen bé-fedett helyen vetteſsék egy ſzalma ágy olly formán, hogy annak közepe keveſsé halmos, vagy-is domborodott légyen; Ez meg-lévén, a' feljebb emlétett Dohány rakáſok vagy kosárban, vagy más egyébb edényben, de úgy, hogy a' Levelek ſe igen le-ne nyomattaſſanak, annál inkább meg-ne rongyositaſſanak, erre a' vetett ágyra hordattaſſanak, és mint egy más fél ember lábnyomni magaſságra olly formán rakattaſſanak egymásra, hogy a' Levelek hegyei fel-felé állyanak, azoknak tsutái pedig le-felé fügjenek. Ez az egéſz rakás gyékénnyel, vagy ſzalmával, 's azután Deſzkákkal fedetteſsék-bé, és vagy nehéz fákkal, vagy pedig kövekkel (de mértékleteſſen) nyomattaſsék-le, melly nyomtaték mind azáltal tsak addig hagyattaſsék raita, méglen a' Leveleknek tsutáiból nedveſség nem kezd folyni.

Meddig kelleſſen pedig ezen az ágyon a' Dohánynak izzadni, az az időnek nagyobb, vagy engedelmeſſebb hidegségétől, és melegségétől, nem külömben a' Levél kövérségének külömbségétől függ.

Erre

Erre való nézve közönségeſſen öt nap ſzokott rendeltetni; mind azáltal még - is minden nap meg - kell a' rakáſokat visgálni, mivel hogy az igen erős fel - forralás a' Dohánynak ártalmas, és azt a' rothadásra hajlandóvá téſzi. Ebben az eſetben a' Dohánynak valóságos meg - kelésére való nézve kiváltt képpen e' következendő három jelekre kell vigyázni.

a) Ha a' Dohány kietlen rothatt fű ſzagot kezd magából botsátani;

b) Ha a' Levelek tsutái vizet kezdenek magokból tsepegtetni; és

c) Ha kézzel a' Dohány rakás közepébe bényúlván, ott mintegy égető melegség tapaſztaltatik.

Mihelyeſt tehát ezek a' jelek éſzre vétetnek, minden utóbbi hallaſztás nélkül ſzükséges, hogy a' Levelek leg - ottan egymáſtól ſzéljel rakattaſſanak, és ha lehetséges, mind addig ſzellőzteſſenek, még egéſzſzen meg - nem hűlnek, és meg - nem ſzáradnak.

§. 3.

A' már meg - hűltt Levelek egyenként egy vékony fa - vagy vas tővel egy ölni hoſzſzaságú közönséges vékony fonálra fűzetteſſenek - fel, annak utánna ezek a' zſinorok aggattaſſanak - fel

olly

olly bé-fedett helyre, a' hol azokat a' ſzellő ugyan ſzabadon meg-járhaſſa, de a' hová ſe a' nap, ſem pedig az eső bé-ne hathaſſon. Abban-is ſok áll, hogy a' zſinórra fűzött Levelek általjában egy éránt meg-ſzáradjanak, és egy forma ſzínt nyerjenek; arra való nézve meg-kell a' Zſinórokat többſzer forgatni, és az azokon lévő Leveleket ott, a' hol sűrőbben vagynak fel-fűzve, egymáſtól tágoſitani.

Igaz ugyan, hogy az ollyan Dohány Leveleknek, mellyek árnyékos helyen függöttek, ſzine nem olly tetſzetős, mint amazoké, mellyek ſzabad levegő ég alat a' napon ſzárattak; de ellenben kedveſſebb illatúak, erőſſebbek, és ſzaporábbak.

Hogy pedig a' Dohány Leveleknek általjában egyenlő ſzépsége, érése, és tartóſsága meg-ſzereztetheſsék, aggattaſſanak ki-a' Zſinórok ſzép időben, vagy eſtve, a' vagy mikor köd-eſik (melly a' Dohánynak igen haſznos) vagy pedig még a' napnak fel-kelte előtt a' ſzabad Levegő ég alá, és egéſz nap, vagy pedig ha a' ſzép időnek állandósága reménlhető, több napokig-is kint hagyattaſſanak.

Attól pedig éppen nem kell tartani, hogy a' napnak tavaſzi meg-fogyatkozott ereje a' Dohány Zsirját igen ki-ſzivja. És egyedűl tsak az eső, és ſzél ártalmas a' Dohánynak, mellyet az elsö fekete fóltoſsá téſz', az utólsó pedig azt meg-rongyoſitja, és ſzéljel tépi.

§. 4.

Hogy pedig ezeknek a' Zsinóroknak ki-'s bé-aggatása alkalmatlan, és fáradságos légyen, tagadhatatlan; következendő képpen az illyetén hurtzolkodással csak a' tsekélyebb, de nem a' nagy Dohány termeſztő Gazda bajoskodhat.

Arra való nézve az, a' ki ſok Dohányt termeſzt, ſzükséges, hogy a' Dohány ſzáritásának kedvéért egy különös tsúrt, vagy hajlékot állitaſſon-fel, hogy ha nevezetes részét az eddig nagy fáradsággal, és veritékkel nyertt Dohányának elveſzteni, vagy annak leg-alább az árát megveſztegetni nem akarja.

A' moſt említett Tsúr fel-állitásának formája ennek az oktatásnak végéhez foglaltatot; azok a' kevés fáradságok, és költségek, mellyek ennek a' Tsúrnak fel-állitására tétettek, leg-ottan az első eſztendőben duppla haſznot hajtanak, és pedig elsőben: a' fáradságnak meg-rövidétéſe, és a' Zsinórok gyakorta ki-'s bé-való fel-aggatáſainak el-kerüléſe által; másodſzor, és főképp az által, hogy azt a' kárt, mellyet az eső, és ſzélvéſz a' Dohányban, hogy ha az a' sövényekre, és a' ház falaira ki-aggattatik, ſzokot ejteni, eltávoztathatja. Mivel pedig ennek a' Tsúrnek fel-állitásához általjában ſemmi vas, hanem egyedül tsak kevés lágyfa, ſzalma, vagy gyékény kivantatik, azt a' leg-alább való Paraſzt-is fel-állithatja.

Jóllehet pedig, hogy ennek a' Tsúrnek öſzve állítáſa tsak együgyú, mind az által még-is olly haſznos, és alkalmatos, hogy ſzép időben annak fedele tsekély fáradsággal le-botsátathatik, és ha ſzeles, vagy esös idő támad, ismit olly könnyen két ember tehetségével fel-vonyatathatik.

Többnyire ezt a' ſzellő-is, a' mennyire ſzükséges, a' fedélnek magaſſan, vagy alá való kitámaſztásához képeſt által járja; azon feljúl a' Dohány Levél-is azon formán, valamint a' mezőrúl bé-takarítatot, minek előtte a' Zſinórokra fel-fűzetteſsék, ide bé-ſzállítathatik az izzadásra, és minek utánna a' Zſinórokról le-fűzettetet, ismít ebbe öſzve rakattathatik.

Mivel pedig az illyetén Tsűr az ő Fedelének könnyebb le-ereſztéſe, és fel-vonyáſa miat nem lehet igen nagy, ſzükséges tehát, hogy az ollyan Gazda, a' ki ſok Dohányt termeſzt, két, vagy három illyen Tsűrt állítaſſon-fel magának, mellyeket mindenkor olly távólról helyheztethet-el egy máſtól, hogy ha egybe Gyúladás támadna-is, a' máſik ettől ſzabadon, és bátran álhaſſon.

Az alat az idő alat pedig, a' midőn a' Dohány Termeſztőnek nints Dohánya, hogy azt ebbe a' Tsűrbe fel-aggaſſa, vagy bé-takaritsa, haſznát lehet ennek venni más egyéb házi gazdaság körúl lévő edényeknek bé-takarításra; de arra jól kell vigyázni, hogy az illyen Tsűrnek Pádimentoma mindenkor ſzárazon tartaſsék, mert külömben

az

az abban lévő nedveſség nem kevés ártalmára volna az oda bé-takarított Dohánynak.

Mellyre való nézve igen jó, ha a' Tsűrnek Pádimentoma agyaggal meg-töltetik, és az erőſſen, és egyeneſſen le verettetik, vagy leg-alább ſzáraz goromba fövenyel meg-hordatik, és ſzalmával meg-hintetik.

Hogy pedig ebbe a' Tsűrbe kűlső képpen ſe hathaſſon-bé a' víz, ſzükséges, hogy ez körös-körűl a' helynek fekvéséhez mérsékeltt ſzéleſségű, és mélységű árokkal fel-árkoltaſsék.

§. 5.

Azt tsak a' ſzép, és ſzáraz idő válaſztja-meg; meddig kelleſſen a' Dohány Levelet a' Zſinóron hagyni. Mind az által közönségeſſen 4 hét ſzokott rendeltetni annak ſzarítására.

Hogy ha már az a' Dohány, melly tsupán tsak árnyékban függöt, általjában sárga, a' ma pedig, melly többſzer a' ködre, és napra ki-tétetet vala, máj ſzínű, és az őtet illeteskor mint egy gyántásnak tapaſztaltatik lenni; azon feljűl hogy ha a' moſt előhozott két féle Dohánynak a' Tsutái jól ki-ſzárattak, már akkor ideje, hogy mind a' két féle le-véteſsék a' Zſinórról, azonban ne légyen a' Levél olly igen ſzáraz, hogy a' midőn azt az ember illeti, ropogjon. Arra való nézve ſzükséges, hogy az illyen Zſinóron függő Dohány

esős, vagy ködös időben, vagy pedig reggelt akarétaſsék-bé, a' midőn a' Levél húzós, és könnyen engedi magát ki-egyengettetni.

Ha a' Dohány Levél, amint az előbbeni §. emlétetett, az ő aſzalásának ideje alat ködre, vagy napra többſzer ki-tétetet, ugyan ezt az ő bé-takaritáſa előt-is meg-lehet tselekedni, mind az által olly formán, hogy ennek végbe-vételére ſzép idő válaſztaſsék, és akkor a' Dohány Levél Zſinóroſtól együt korán reggel a' ſzabad levegő ég alá ki-aggattaſsék, vagy pedig ha a' többſzer emlétett Tsúrben függve marad, annak fedelét le-kell emelni, melly mind addig le-emelve maradjon, még a' nap a' Harmatnak, vagy ködnek vaſtagabb nedveſségéből a' Dohány Levelet úgy ki-nem ſzáritja, hogy a' Levél egyedűl tsak annyira maradjon húzós, hogy azt, a' mint előbb meg mondatott, könnyebben ki-lehesſen egyengetni, és Tsomókba ſzállitani.

Minek utánna már a' Dohány Levél a' feljebb emlétett mod ſzerént a' Zſinórokon meg-aſzalódot, az egyenként valamelly aſztalon, vagy Deſzkán ki-terjeſztett Tenyérrel olly ſzépen ki-egyengetteſsék, hogy abban leg-kiſsebb rántz ſe maradjon, 's azután egy eránt egy másra rakattaſsék mint egy három hövelkni magaſságúra úgy, hogy annak tsutái-is egy máſon egyéránt feküdjenek, mellyek vagy ugyan azon fonállal, mellyre a' Dohány fel-vala fúzve, vagy vékony tsádéval, vagy pedig a' ſzáraz Kukuritza tsúvnek belső vékony

héja-

héjával olly erőſſen, a' mint lehet, által kötteſſenek, és az így el-kéſzűltt Dohány Tsomók egynihányſzor lapos kézzel nyomattaſſanak-le.

Egy tsomóba a' Levélnek vaſtagságához, vagy vékonyságához képeſt lehet 40 vagy 60 levelet ſzállítani, de azonban arra jól kell vigyázni, hogy a' jó, és egéſzséges Levelek közé ſe zöld, ſe rothatt, ſem pedig ollyan Levelek ne-egyeléteſſenek, mellyeknek tsutái nintsenek egéſzſzen kiſzárítva, mivel hogy az ollyan Levelek közűl tsak egy-is az egéſz tsomót penéſzel, roſz büzzel, és rothadáſſal meg-veſztegetheti.

§. 6.

Az imint emlétett mód ſzerént tsomókba ſzállított Dohány két, vagy három ember lábnyomni magaſságú rakásba erőſſen, és olly formán rakattaſsék, hogy mindenkor két Tsomónak végei a' Levélnek közepéig egy máſon, azoknak tsutái pedig mind a' két réſzről ki-felé feküdjenek. Ez a' rakás fedetteſsék-bé Deſzkákkal, és vagy nehéz ſákkal, vagy kövekkel nyomattaſsékle; de azonban arra kel vigyázni, hogy a' Dohány meg-ne gyúladjon, mellyet egy réſzént az abból gőzölgő erős ſzagról, de leg-inkább arról lehet éſzre venni, hogy ha egynihány nap múlva, minek utánna már a' rakás le-ſzállot, annak közepéig a' Dohány termeſztő gazda kezét bé-nyújtya, és ha abban égető melegséget tapaſztal, a' Rakás leg-ottan fel-bontaſsék. Minek utánna a' Do-

hány Tsomók már mind meg-hültek, ismit újra, mind az által mint egy egy ölni magaſságú Rakásba rakattaſſanak, és még ekkor-is gyakran arra kell vigyázni, hogy ha a' Dohány ismit újra meg-nem gyúlat e'? melly eſetre ismit, valamint előbb, a' Rakás ſzéljel bontaſsék, és ezt mind annyiſzor kell többſzerezni, méglen a' Dohány annyira el-nem végezi meg-kelését, hogy végtére tellyes nyúgodalomra ſzálhaſſon.

A' *Galitziai* Dohány, ha jól meg-érvén bé-takarítatot, és a' tsomókba nem igen nedveſſen ſzállítatot, kevesebb faradságot kiván, mivel hogy a' kelésben, ambár leg-ottan elejéntén magaſſabbra rakattatik-is, nem könnyen gyúlad-meg erőſſen, és a' nélkül, hogy a' Rakás fel-bontaſsék, magában meg-ſzún, és le-tsendesül.

Szükséges pedig általjában, hogy a' Dohány ſzáraz helyen ſzállítaſsék rakásba, mind az által a' hol nints ſzabad járaſa a' ſzellőnek, mivel hogy ez a' Dohány Rakásnak leg-alább a' felső réſzét, és annak oldalait meg-emeſzti, és erőtlenne téſzi.

§. 7.

Az úgy rakásba rakott Dohány mind addig abba marad, még-len az vagy tsomók ſzerént el-nem adattatik, vagy pedig Balakba két vagy négy mázsáig ſzállíttatvan vaſárra nem vitetik.

És ugyan végtére ez az az idő, mellyben a' Dohány Termeſztőnek mind eddig tett fáradozáſai meg-jutalmaztatnak, és a' mellyben megkülömböztetheti, hogy a' Dohány Termeſztésnek melly módjában, tudni-illik a' ma közönségeſſen bé-vett, és nyilván való képpen hibásban? vagy e' jelenvalóképpen javaſolttban e' találja fáradozáſainak nagyobb jutalmát.

Hogy pedig a' Dohány Termeſztő Gazda annál világoſſabban által láthaſſa, hogy a' Dohány Termeſztésnek a' moſt emlétett két féle módjai közűl mellyik légyen jobb, és haſznoſſabb, tegye meg e' következendő Próbát; tudni-illik: Annak az Hód földnek, mellyet Dohány Palántákkal bé-ültetet, felét a' ſzokott, felét pedig az itt javaſólt mód ſzerént mivelje, nagy külömbséget fog-tapaſztalni főképp a' Leveleknek nagy vóltokban, nehézségekben, és ſzépségékben; mellyből természet ſzerént a' következik, hogy az illyen Dohány azon feljűl, hogy nagyobb áron el-adattathatik, annak más idegen országokban-is Betse feljebb nevelkedik.

A' feljebb emlétett 5*dik* §. a' Dohány Palánták el-ültetéſekről már meg-mondatot, hogy a' javaſoltt Palántálásnak módja ſzerént egy Hód földbe 9216 ſzál Palántát lehet bé-ültetni.

Hogy ha már a' termett Leveleknek ambár tsak felényére ſzólván, söt azt-is ki-hagyván, mellyet azokból némelly eſetekre való nézve nem lehet bé-ſzámlálni, következendő képpen ha egy Palánta 8 egéſzséges Levélnél többet nem hoznais, és az illyen nagy, és vaſtag Levelekből bár 32 nyomjon egy fontot, még-is az ollyan egy Hód földön 2304 font leg-jobb Dohány teremne, mellynek mázsáját 5 foréntjával ſzámlálván, mind öſzveséggel tenne 115 foréntokat 12 karaitzárokat.

Lehet é tehát akár melly más veteménynek gyümoltséből, vagy a' földnek termékenységéből ehez haſonló jövedelmet várni?

Azon feljül-itt azt-is Tekéntetbe kel-venni, hogy a' Dohány Termeſztőnek a' Dohány mag ſemmi költségében ſem kerekedik, nem külömben, kivévén a' Szántáſt, Kapáláſt, és némelly ízbéli öntözéſt, a' többi munkák olly tsekélyek, hogy azokat keveſebb erővel birók-is végbe-vihetik, és végtére a' javaſolt termeſztés mód ſzerént a' Dohány koránſints a' ſzélvéſz által okozható olly ſok veſzedelmekre, mint más egyébb Vetemények, ki-tétetve.

Mind ez illyetén gerjeſztő, és hódító környyül álláſok okai annak, hogy az, a' ki a' Dohány termeſztés elő mozdításában már nagyobb előmenetelt tet, azt ismit nem olly könnyen hadja félbe, söt még azokban a' Vidékekben, mel-

mellyekben a' Dohány termeſztés körül nagy tudatlanság uralkodik, melly miat az el-vetett Dohány egy réſzének haſznát nem lehet venni, a' máſik réſze pedig alig válik középſzerűvé; és végtére a' hol ſok elő e vévő kereskedők találtatnak, kik réſz ſzerént a' foglaló pénz, réſz ſzerént pedig a' Jóſzágnak hitelben való vétele, és más egyébb tsalárdságokkal tellyes Meſterségek által magokat a' ſzegény Dohány Termeſztőnek verítékkel kereſett jövedelméből hizlalják, és erſzényeiket töltik, ſem tapaſztaltatik, hogy a' Dohány Termeſztőknek ſzáma kevéſedne.

Lehet tehát minden bizonnyal reménleni, hogy a' *Magyar*, és *Galitzia* Orſzágbéli Dohány Termeſztők ezen oktatáſt haſznokra fordítani, és a' ma reajok áradandó jutalmakat, mellyekkel ezen oktatásnak véle való éléſe által az ő Munkáik, és ſzorgalmetoſságaik bőven meg-jutalmaztatnak, mint egy következését FELSÉGES FEJEDELMEK ſzorgalmatos Atyai gondoskodásának illendő hála adáſſal fogják tulajdonítani.

LAISTROMA

Azon Ellenvetéſeknek, mellyek a' Dohány Termeſztők kedvekért ebben az oktatásban foglaltatnak.

	Oldal.	§.
ELSŐ TZIKKELY, azon fogyatkozáſokról, és vitſza-éléſekről, mellyek jelenvalóképpen a' Dohány Termeſztés körül találtatnak.	6	—
A' Dohány mag igen ſokáig hagyattatik a' Palánta ſzáron, és el-veſzti az ő erejét.....	6	2
A' mag annak idejébe bé-nem vettetik a' meleg-ágyba; mellyből némelly károk hárúlnak a' Dohány Termeſztőre.....	7	3
Ártalmas következéſek, ha azon föld, mellybe a' Dohány Palánta el-ültetendő, ſzükséges képpen meg-nem ſzántatik, baronáltatik, és ha a' Palánták meg-nem öntöztetnek....	7	3

Kár-

	Oldal.	§.
Kárvallás, melly a' Dohány-Termeſztőre következik, hogy ha a' Dohány Palánta ſzükséges képpen meg-nem kapáltatik, és a' gyom ki-nem irtatik.....	8	4
Kárvalláſok, hogy ha a' nedveſséget ſzívó Vendég növevények, a' felette való Levelek, és a' Palánta Hegye annak idejében ki-nem irtatnak..	8	5
Miképpen károſodik akkor a' Dohány-Termeſztő, a' midőn általjában minden Leveleket, tudni-illik: az éretteket, és érettleneket a' Dohány-Törsökről egybe ſzaggatja, és öſzve egyeléti.....	9	6
A' Dohány Levélnek elsö izzadáſa legottan akkor, a' midőn a' Palánta ſzárairól le-vétetik, annak ártalma nélkül ki-nem maradhat.....	10	7
A' Fonálra fűzött Dohánynak ártalmas véle való bánáſa.....	10	8
A' tsomóba ſzállitott Dohány körül ártalmas ſzokáſok.....	11	9
Tsalárdságok, mellyekkel némelly Dohány Termeſztők a' magok tulaidon kárával a' Dohánynak el-adáſa előt élnek.....	13	10

MÁ-

	Oldal.	§.
MÁSODIK TZIKKELY a' Dohány magnak el-vetéséről mind addig, még a' Palánta által-ültetésének ideje el-nem érkezik	15	—
A' Dohány mag el-vetésének ideje el-rendeltetik	15	1
A' meleg ágynak el-kéſzetése	17	2
A' Dohány magnak meleg ágybavaló el-vetéſe	20	3
A' meleg ágyban lévő Dohánynak igen ártanak a' földi Balhák; azok ellen való orvoſság	23	4
Mikor kelleſſen a' Dohány Palántát el-ültetni	24	5
Mire kell vigyázni a' Dohány Palántának a' meleg ágybol való ki-ſzedéſekor, és annak a' földbe való el-Palántálása előt	24	6
HARMADIK TZIKKELY a' Dohány Palántának el-ültetésérül, mind az ideig, még az le-nem leveleztetik	26	—
A' földnek melly helyheztetéſe légyen leg-jobb a' Dohány Palántának el-ültetésére	26	1

A'

	Oldal.	§.
A' Dohány Palánta el - ültetésére való földnek Tulajdonsága	27	2
Miképpen kéſzéteſsék el a' Dohány Palánta alá való föld.	28	3
A' földnek leg-jobb trágyázásáról....	29	4
Mire kelleſſen vigyázni akkor, a' midőn a' Palánta el - ültettetik.....	31	5
A' Palántáknak öntözéséről.....	35	6
A' Palántáknak elsö meg- kapáláſa, vagy porhányózáſa.....	36	7
Ennek a' Munkának többſzerezéſe, és a' Palántáknak feltöltéſe.....	37	7
Kárvalláſok mellyeket külömbbféle Bogarak a' Palántákban ejthetnek, és az azok ellen való orvoſságok.	38	8
A' vendég növevényeket a' fóltos Leveleket, és a' Palántának hegyét lekel venni; 's az illyetén gondviſelésnek haſznai.....	39	9
Miképpen kelleſsék a' Levelet a' ſzárról le-venni, és a' meg-ért Levélnek jelei.....	41	10
Azon Palántáknak, mellyek magnak hagyattattak, vélek való bánaſa..	42	11

Hogy

	Oldal.	§.
Hogy a' Dohány mag ſe igen nagyon el-ne érjen, ſe pedig érettlenül ne maradjon; Ennek az ő valóságos megérésének jelei, és el-takaritáſa....	43	12
NEGYEDIK TZIKKELY a' Dohányal való banásról annak az ő bé-takaritáſa után mind addig, még azutolsó meg-keléſen által nemment, és annak mint el-adandó Jóſzágnak tulajdon Jóságáról.....	45	—
A' Dohány Levélnek első meg-keléſe, minek utánna a' Törsökről le-vétetet.....	45	1
Máſodik meg-kelés.....	46	2
A' Dohány Levélnek fonálra való felfüzéſe.....	47	3
Dohány Levelekkel füzött fonalaknak ki-'s bé aggatáſa, és haſzna a' Tsür fel-állitásának, 's ennek le-rajzoláſa.....	49	4
Mikor kelleſſen a' Dohány Leveleket lefüzni a' fonalakról, és ezeknek tsomókba való ſzállitásáról.....	51	5

Első,

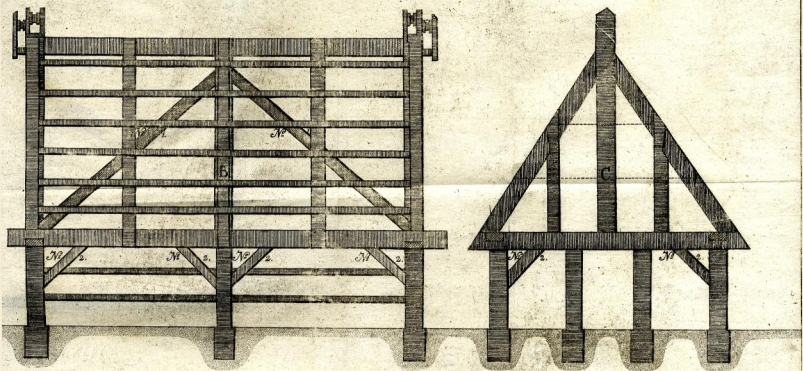
Oldal. §.

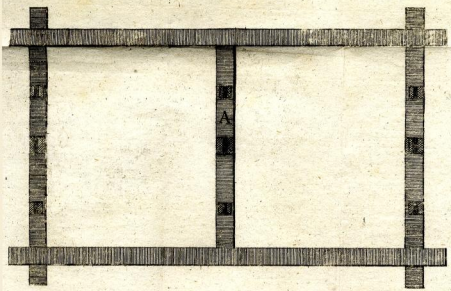
Első, és utóbbi rakásba való ſzállitáſa a' Dohánynak, és ennek, további meg-keléſe..... 53 6

A' Dohánynak Bálba való rakáſa, annak el-adáſa, és azon haſznak megmutatáſa, melly leg-inkább a' Dohányal való bánáſtol függ..... 54 7

ÁBRÁZOLÁSA.

Az itt le-rajzoltt Horog fák, és gerendát tartó ágasok által meg-erösétetett Dohány-Levél szárító, vagy értető Tsürnek, avagy Gunyhónak, mellyek által ez olly helyessen, és erössen fel-állitathatik, hogy a' szelek által semmiképpen szélyel ne szaggatathassék.





MEG - MAGYARÁZÁS.

A. *A' Tsür fel-állitása Talpának képezése.*

B. *A' fel-állitandó Tsür hoszszának képezése, mellyben az 1ső Szám alat lévő erösítő Horog-fák, és a 2dik Számmal meg-jegyzett gerendát tartó ágasok le-raizoltatnak.*

C. *A' Tsür keresztt gerendajának le-raizolása; a' hol ismét a' 2dik számmal jegyzett gerendát tartó ágasok szembe tünnek.*

